

Förbandspsykologi 2

ETT ÅR MED FÖRBANDSPSYKOLOGERNA PÅ S 1

Cecilia Ralfe-Stelander

FÖRORD

Chefen för RKS Björn Lundström godkände i november 2003 ett projekt för att implementera den förbandspsykologiska modellen från rapporten Förbandspsykologi 1972 – 2002 (Ralfe-Stelander, 2004). Ett tack stort för att projektet kunde genomföras trots ekonomiska åtstramningar. Idén till projektet kom ursprungligen från leg. psykolog Slavko Radakovic, som med stöd av Pliktverkets chefspsykolog Johan Lothigius, länge närt tanken att RKS psykologer skulle återuppta förbandsarbetet.

Framförallt vill jag dock tacka leg. psykolog Patrik Sandberg för din kompetens i förbandsarbetet samt den utvecklande dialog vi har haft.

Tillsammans vill vi framföra vårt tack till berörd personal på S 1 - särskilt till regementsläkare Ylva Jernudd-Wilhelmsson och bataljonchef Håkan Peterson.

Slutligen ett tack till leg. psykolog Börje Rosmark som med sina stringenta frågor och metodologiska skicklighet har varit till stor hjälp vid utformandet av rapporten.

Cecilia Ralfe-Stelander
leg. Psykolog, projektledare

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	sidan 2
Sammanfattning.....	sidan 4
Syfte	sidan 5
Inledning.....	sidan 5
Metod	sidan 6
Genomförandet	sidan 7
Diskussion	sidan 9
Slutsats.....	sidan 13
Bilaga 1	sidan 14
Bilaga 2.....	sidan 15
Referenser.....	sidan 18

SAMMANFATTNING

Pliktverket/RKS publicerade 2004 en systematisk studie av psykologernas arbete på militära förband de senaste trettio åren (Ralfe-Stelander, 2004). Syftet med det förbandspsykologiska arbetet har varit att närma sig ÖBs mål på att minst 93 % av soldaterna ska fullfölja sin grundutbildning jämfört med de neråt 84 % som ofta ryckt ut. Förbandspsykologernas arbetsinriktning har tidigare varit mot undervisning, handledning och stödsamtal. Rapporten utmynnade i en modell för förbandspsykologiskt arbete. Denna modell utprovades av två psykologer från RKS på S 1 under 2004. Metoden var att erbjuda handledning och utbildning till personalen samt stödsamtal och ett teambuildingmaterial till soldaterna. Av ekonomiska skäl kunde en systematisk utvärdering inte genomföras men det kan ändå konstateras att 79 % fullföljde sin utbildning jämfört med prognosen på 74 %.

I slutsatsen betonas att förbandspsykologi ska vara en anslagsfinansierad verksamhet inom Pliktverket om den ska få någon genomslagskraft samt att psykologen har tjänat in sin lön redan när en handfull presumtiva avgångar fullföljer sin utbildning.

I diskussionsavsnittet ingår en sammanställning av ungdomars attityder till militärtjänst och i bilaga två redovisas några nerslag i aktuell ungdomsforskning. .

SYFTE

Syftet med projektet var att pröva den förbandspsykologiska modell som utarbetats vid RKS samt att medverka till att öka andelen värnpliktiga som fullföljer sin grundutbildning (GU)

INLEDNING

Under de år som gått sedan Puff-verksamheten (psykologisk utredning under GU) avgiftsbelades 1997 och officersurvalet övertogs av Försvarmaktens Rekryteringscentrum 1999 har det varit en kraftig nergång av psykologernas förbandsverksamhet. Denna minskning i förbandskontakterna är olycklig ur flera synpunkter. Pliktiga som med lite psykologstöd skulle kunna fullgöra GU befrias, den naturliga återkopplingen på inskrivningsarbetet och kontakten med förbandspersonalen försvinner och förbanden får inte tillgång till den kompetens Regionkontor Stockholm (RKS) psykologer kan erbjuda.

ÖBs mål är att minst 93 % av de soldaterna ska fullgöra GU. Pliktverkets statistik (Ahlstrand, 2002, 2003, 2004, 2005) visar att de varierat mellan 84 % och 88 % procent sedan 2000. Samtidigt har antalet pliktiga som remitteras för Puff-utredning till RKS minskat från 363 stycken 1997 till 59 stycken 2002, 39 stycken 2003 och 56 stycken 2004. Det är knappast troligt att den mentala hälsan förbättrats i motsvarande grad utan snarare att befrielse med psykiatrisk diagnos skett utan Puff-utredning eftersom statistiken visar en hög avgångsprocent och forskningen till exempel Atterling et.al. (2001) pekar på att ungefär hälften av de som avgår gör det av psykiska skäl.

Det ligger i såväl Pliktverkets som Försvarmaktens uppdrag att så många pliktiga som möjligt fullgör sin tjänst. Under 1970-talet pågick några framgångsrika projekt med detta syfte där Försvarmakten engagerade psykologer för insatser av varierande omfattning. Numera är det bara Bodens garnison som har ett konsekvent genomfört förbandsarbete med en heltidsanställd psykolog.

I rapporten Förbandspsykologi 1972 – 2002 (Ralfe-Stelander, 2004) presenterades följande förbandspsykologiska modell. I det första steget besöks förbandet för att kartlägga behovet av psykologmedverkan och för knyta kontakter med befäl, hälso- och sjukvårdsenheten (HSE) och personalvårds (PV)-konsulent. I nästa steg utformas med ledningens stöd en handlingsplan utifrån förbandets behov. I samband med inryckningen erbjuds sedan befälen utbildning i samtalsmetodik (Dahlqvist et.al, 2002). Samtidigt byggs en frågebänk till deras enskilda samtal med soldaten upp. Plutonsvisa genomgångar av de värnpliktigas mönstringsprofiler sker med hjälp av Grundutbildningskorten (GU-korten) - som är en sammanställning av den mönstrandets provningsresultaten - sker i samma block.

Under inryckningen finns sedan psykologen tillsammans med läkare och inskrivningsförrättare plats på förbandet s.k. inryckningsstöd för att avlasta och bistå personalen i akuta värnpliktsärenden samt medverka vid introduktionen av soldaternas teambuildingpaket (Ralfe-Stelander, 2002), som tar upp farhågor, förväntningar och möjligheter i samband med värnplikten.

Görs det ett bra arbete under inryckningsperioden, kommer sannolikt färre soldater att senare behöva stöd eller stödet blir av en annan karaktär än tidigare eftersom psykosociala frågor tas upp under den inledande teambuildingen.

Under resten av utbildningsåret finns psykologen regelbundet tillgänglig på förbandet en gång i veckan för att bistå och medverka med stödsamtal, utbildning, handledning och Puff-utredningar samt att delta i granskningsnämndens arbete. Dessa aktiviteter bidrar förutom att avlasta personalen till att föra ut psykologiskt kunskap och skapa nätverk med dem. Slutmålet är att behålla soldaterna på förbandet så att de genomför hela GU och kan krigsplaceras.

Under våren 2004 begärde S 1s regementschef en analys och åtgärdsplan för att fler soldater skulle fullgöra sin grundutbildning. Bakgrunden var att avgångar av hälsoskäl stigit under de senaste åren.

- 2002 var avgångarna 14 %. Av dessa utgjorde hälsoskäl 51 % varav 40 % med psykiatrisk diagnos. 7 stycken av blev Puff-fall. Jämför med totalt 14 % avgångar i Försvarsmakten med 78 % av hälsoskäl varav 32 % hade psykiatrisk diagnos. Inom parentes kan nämnas att under 2002 hade S 1 en hög andel som sökte vapenfri tjänst eller befriades av övriga skäl.
- 2003 var avgångarna 13 % och hälsodiagnosen hade stigit till 83 % varav 58 % med psykiatrisk diagnos. Av dessa blev 18 stycken Puff-fall. Jämför med totalt 13,5 % avgångar i Försvarsmakten med 79 % av hälsoskäl varav 35 % hade fått psykiatrisk diagnos av bland annat följande orsaker: svårt att anpassa sig, för stora krav, trivdes ej med befäl eller kamrater eller sociala skäl (Degler et.al., 2005)
- I början av 2004 hade avgångarna stigit till 16,4 % varav 65 % av hälsoskäl där psykiatrisk diagnos utgjorde 61 %. Jämför med totalt 11,4 % i Försvarsmakten med 82 % av hälsoskäl varav 44 % med psykiatrisk diagnos.

Under projektets första halvår antog regementschefen på bataljonchefens förslag ett handlingsprogram som baserades på antagandet att höga värnpliktsavgångar kunde vara relaterade till trygghetsfaktorer och psykiska orsaker. Ett bättre omhändertagande av de nyinryckta med målet att ”alla ska var kvar” föranledde följande förslag till förändringar inför inryckningen i juni och augusti

- utbildning av befäl i GU-kort
- utbildning av befäl i samtalsmetodik
- tillsättande av värnpliktiga plutonidrottsledare
- förbättrad besöksdag
- planering av inryckningsveckorna utifrån de förväntningar dagens ungdom har
- införande av anpassningsnämnd (tidigare kallad granskningsnämnd)
- befälsutbildningsveckor
- erfarna befäl i tjänst under inryckningen
- erfarna kollegor handleder befäl med mindre erfarenhet

Utbildningen i GU-kort och samtalsmetodik skulle genomföras av förbandspsykologerna och övriga åtgärder skulle utföras av S 1:s personal.

METOD

S 1 valdes till projektförband då RKS psykologer sedan 2002 gjort kortare insatser där och i och med det hade ett kontaktnät uppbyggt. Personal från S 1 deltog dessutom aktivt i Förbandspsykologiprojektet. S 1 har cirka 600 värnpliktiga och 350 anställda. Regementsläkaren, bataljonchefen och grundutbildningschefen var alla positiva till projektet. Målet var att under 2004 behålla fler soldater än tidigare under hela grundutbildningen.

RKSs specialistutbildade psykologer har tillfört kontoret en väsentligt högre kompetens än tidigare. I psykologgruppen finns numera outnyttjade resurser för stödsamtal, längre utredningar, handledning och utbildning som kunde komma till användning i projektet.

Två psykologer avdelades till att vara på S 1 en dag i veckan under projekttiden

Följande aktiviteter erbjöds S 1

- Plutonsvis genomgång av GU-korten
- Utbildning av befäl i samtalsmetodik
- Inryckningsstöd
- Handledning och stöd till befäl med en pressad arbetsituation
- Handledning av personal på Hälso- och sjukvårdsenheten, HSE
- Teambuilding av pliktiga
- Utveckling av Puff-verksamheten med stödsamtal
- Stödsamtal till pliktiga för att avlasta personalen
- Deltagande i anpassningsnämnden
- Utbildning i psykologiska frågor

GENOMFÖRANDET

Den inledande fasen med kartläggning av behov tillsammans med stabscheferna, som den Förbandspsykologiska modellen förespråkar, kom aldrig till stånd på grund av en pressad arbetssituation på S 1 utan psykologerna presenterade metoden vid kortare enskilda möten under förvintern 2003. Den mottogs positivt av berörda chefer. Arbetet fortlöpte enligt följande beskrivning. En av psykologerna var från och med januari 2004 stationerad på HSE en halvdag i veckan. Den andra psykologen fanns tillgänglig för att bistå befälen med handledning och stöd till pliktiga varannan vecka. Erbjudandet drogs tillbaka i mars då psykologen inte togs i anspråk. I september diskuterade C RKS en nerläggning av projektet på grund av de kraftiga ekonomiska åtstramningar han ålagts av Pliktverkets GD. Dock ansåg han att projektet var så viktigt att det skulle fortsätta om än i något minskad omfattning.

Sammanlagt har S 1 fått drygt fyrtio besök av psykologerna 2004. En redovisning i kalenderform finns i bilaga 1.

Presentation av projektet och genomgång av GU-kort har skett av psykologerna tillsammans med inskrivningsförrättare Bo Thuresson kompanivis vid två tillfällen några dagar före respektive inryckning i januari och juni. De deltagande befälen har spontant uttalat sin uppskattning efter genomgången som hade gett dem en ökad förståelse för kvaliteten på de soldater de får i förhållande till vad som är beställt. En plutonchef gjorde till och med logementsindelningen utifrån profilerna på GU-korten. Kritiska röster om Pliktverkets uttagning av soldater höjdes från några befäl och förklarades med att RKS levererar vad som beställts året innan, att vi är överens om att profilerna behöver uppdateras samt att det är ett bäst-före datum på våra bedömningar. De står sig i princip ett år eftersom det händer mycket i en ung människas liv i den åldern.

Inför Kb-inryckningen i januari avböjde berörda befäl utbildningen i samtalsmetodik. Den genomfördes först i juni för Pb- och Gb-inryckningarna. Psykologen gick stegvis igenom vad som krävs för att ett samtal ska fungera bra och effektivt. Tillsammans med befälen utarbetades en frågebank inför det första individuella samtalet med de soldaterna. Med denna struktur i ryggen blir det betydligt lättare för det unga befälet att tala med en kanske nästan jämnårig soldat. Där frågeområden till värnpliktsamtalet diskuterades också. Diskussionerna blev stundtals livliga och psykologen fick stor uppskattning för sin insats. Denna utbildning fyllde ett behov som inte tillgodoses på skolorna. Under befälsutbildningsveckan i oktober deltog en psykolog som observatör.

I samband med Kb-inryckningarna i januari och meniginryckningen i augusti fanns psykologerna på plats S 1 ett par dagar som inryckningsstöd. Det förekom inga Puff-utredningar under de perioderna. Gb- och Pb-inryckningen i juni inföll under psykologernas semester och kunde därför inte bemannas. Psykologerna togs inte i anspråk i någon större utsträckning under inryckningarna. Majoriteten av Puff- och stödsamtal kom först några veckor senare. Under den första tiden efter inryckningen är befäl och kompanisköterskor upptagna av en mängd arbetsuppgifter och saknar kanske rutiner för att ta stöd av psykologen.

Grupphandledning med kompanisköterskorna, PV-konsumenten och läkaren har skett en gång i månaden sedan hösten 2003. Under nittio minuter har soldater som varit aktuella hos någon av deltagarna – oftast kompanisköterskan - tagits upp till diskussion i gruppen. Ofta för att behandlaren ville få stöd i sitt arbete med soldaten eller för att diskutera hur man skulle gå vidare. I april bad läkaren om enskild handledning och i juni bad även PV-konsumenten om enskild handledning. Deltagarna har varit positiva till handledningen men det har varit svårt att hitta tider som passar alla. I början rådde en viss osäkerhet om vilka soldater som kunde diskuteras men man hittade så småningom en form där i första hand soldater som träffat flera befattningshavare ventilerades. Kompanisköterskorna har en lång erfarenhet och ger ett utomordentligt samtalsstöd till värnpliktiga som söker upp dem. Dessa samtal skulle kunna bli ännu effektivare om de begärde systematisk handledning i utbildningssyfte. Befälen har inte efterfrågat handledning av psykologerna utan svarar på direkt fråga att de hellre vänder sig till en äldre kollega med militär erfarenhet än en psykolog med sina problem.

Psykologernas teambuildingpaket ”Gruppmaterial för pliktiga” har använts på flera kompanier. Det fokuserar på inryckningsreaktioner och förväntningar på militärtjänsten. Materialet är i studiecirkelform

och omfattar tre träffar i nära anslutning till inryckningen. Träffarna sker gruppvis med gruppchefen som samtalsledare. I Catenaccis (2003) utvärdering, som visserligen hade en låg svarsfrekvens, visar de siffror som kom fram att 87 % anser att man ska fortsätta med de semistrukturerade samtal som paketet innehåller. Ungefär hälften av de värnpliktiga som deltog i utvärderingen ansåg att teambuildingen bidragit till att förbättra stämningen, att de kunnat prata om personliga saker, att relationerna förbättrats och de lättare kommit in i gemenskapen. Däremot svarade 73 % att teambuildingen inte bidragit till att öka motivationen för att göra värnplikten. Paketet används rutinmässigt av många befäl under inryckningsveckorna sedan 2003.

Under tiden 2002 – 2004 har S 1 en högre procentuell andel psykiatriska diagnoser bland avgångarna än Försvarsmakten totalt. Däremot låg avgångar av hälsoskäl på S 1 2002 27 % under och 2004 17 % under Försvarsmaktens siffra. Vid en närmare analys av avgångsprocenten för 2004 16,4 % framkom att 50 % avgick under de två första veckorna av sommarinryckningen 2003. 70 % avgick under den första månaden. Därefter var det ströfall. Detta stämmer väl med vad Bliding konstaterade redan 1975 nämligen att 40 % av de nyinryckta upplever psykiska besvär under de två första månaderna. Av dessa avgår sedan 35 % mot 3 % i den besvärsfria gruppen

Vid närmare analys av de psykiatriska diagnoserna bland S 1:s avgångar fann Ralfe-Stelander (2004) att anpassningssvårigheter utgjorde 50 %, följt av depression med 25 %, ångest 10 % samt något fall av yrsel, drogmissbruk och stress. Dessa siffror stämmer väl överens med tidigare forskningsresultat t.ex. Åkerström (2002). Näslund (2004) bekräftar Åkerströms resultat att hemförhållanden är en viktig faktor i prediktionen av anpassning till GU. Han skriver att stress i uppväxtmiljön ofta leder till ökad aggressivitet och permanenta neurologiska skador.

En handfull soldater fick en serie på ett till fem stödsamtal som gjorde att de fullföljde sin utbildning. Samtalstiden var 45 minuter och fokus var på soldatens anpassning till och reaktioner på det militära livet ofta kopplat till tidigare upplevelser. Några soldater uteblev eller kom inte på avtalad tid.

Det har gjorts ett tiotal Puff-utredningar på S 1. I samband med dessa har det i ett par fall förekommit stödsamtal. De soldater som avgår konsumerar ofta mycket läkartid. 60 % fick upp till 8 läkarbesök innan de befriades. Många har dessutom haft flera samtal med kompanisköterskorna och PV-konsulenten eftersom 40 % av dem som får psykiatrisk diagnos söker för somatiska besvär första gången de har kontakt med HSE.

80 % av avgångarna hade en anamnes där hemförhållanden och uppväxt varit problematiska till exempel skilsmässa, svåra förhållanden och sjukdom och/eller skolrelaterade problem ofta i form av mobbning, anpassnings- eller auktoritetsproblem dominerade. Sedan 1970-talet har man vetat att dessa faktorer är vanligt förekommande bland de avgångar som har en psykiatrisk diagnos. Däremot saknas det forskning på hur denna tidigare belastning förhåller sig i den grupp som inte sökt HSE. 20 % hade kravöverskridanden med minst två steg på begåvningsfaktor (G) och Pliktjänstförmåga (Pf). Vilket innebär att de var överkvalificerade för tjänsten. Ingen hade något kravunderskridande. Forskningen är tvetydig beträffande G-faktorns korrelation med avgångar. Ågren (1983) visar att den inte korrelerar medan Atterling et.al. (2001) visar att den gör det. Båda studierna rör sig om rätt små eller selekterade material varför slutsatserna ska tokas med viss försiktighet.

I juni redovisades erfarenheter av förbandsarbetet på ett samverkansmöte i Näsby Park som C RKS bjudit in förbanden inom sitt upptagningsområde till. Presentationen följdes av ett grupparbete kring förbandspsykologiska frågor.

I september presenterade projektledaren en rapport om det förbandspsykologiska arbetet för andra gången på det Nordiska försvarspsykologimötet. Intresset var stort och flera frågor ställdes om hur Pliktverket arbetar med förbandspsykologi eftersom de andra nordiska länderna inte har något motsvarande arbete.

För att marknadsföra RKS psykologers förbandsarbete har en folder producerats i samarbete med Pliktverkets informationsavdelning.

Sammanfattningsvis kan konstateras att någon systematisk utvärdering av projektet inte har skett då Pliktverket på grund av ekonomiska åtstramningar inte har kunnat budgetera medel för detta.

Resultatet av alla åtgärder som vidtogs på S 1 blev att 2004 genomförde 88,7 % av de inryckta sin utbildning jämfört med prognosen på 83,6 %. Det innebär att avgångarna minskade med 5 procentenheter till 11,3 % under utbildningsåret 2004 – 2005.

DISKUSSION

I följande avsnitt diskuteras olika synpunkter på varför soldater avbryter sin grundutbildning både utifrån erfarenheter på S 1 men också i allmänna ordalag.

Att få med befälen i det förbandspsykologiska arbetet är en lång process. Det beror både på tidsbrist och på den kultur som råder inom försvarsmakten där man hellre vänder sig till en äldre kollega än till en psykolog för att dryfta spörsmål. Stabscheferna är positiva, men den viktiga förankringen neråt brister. Befälen är avvaktande eller till och med avvisande i början. För att bygga upp en insikt i och ett förtroende för psykologernas kompetens och för att kunna skapa hållbara kontakter med personalen behöver psykologerna vara på förbandet varje vecka. Det kommer an på psykologen att ta vara på de tillfällen som bjuds till kontakter, att erbjuda sig att delta i befälssamlingar, anpassningsnämnd, möten, arbetsgrupper och utbildningsdagar innan personalen har fått in en rutin på att bjuda in psykologen som en självklar deltagare vid dessa tillfällen. Det är därför viktigt att psykologen tilldelas tid av Pliktverket för att regelbundet kunna vara på förbandet för att kunna utföra ett meningsfullt och strukturerat arbete. Det tar tid att knyta kontakter, bygga upp ett förtroende och ett eget nätverk på förbandet. Det var fler soldater som HSE bedömde skulle behövt prata med psykologerna än vad det fanns tid till. Kompanisköterskorna gör ett stort arbete genom att lägga en hel del av sin arbetstid på stödsamtal med soldater.

Kraven för vissa specialbefattningar på höga skolbetyg, kvalificerad datakunskap och mycket god fysisk kapacitet, i kombination med att färre mönstrande klarar hälsokraven särskilt fullgod hörsel eller allergifrihet gör att rekryteringssvårigheter kan uppstå och alla som rycker in behöver verkligen vara kvar. Över 90 % av dem som numera tas ut till grundutbildning är motiverade enligt den registrering som sker i Pliktverkets databas. Vid inryckningen har dock motivationen minskat betydligt på grund av händelser under tiden mellan uttagning och inryckning som vanligen är ett år. Ett år där mycket kan förändras i en ung människas liv. För att komma till rätta med det skulle ett nytt ställningstagande till tjänstbarheten behöva göras före inryckningen. På några förband sänds ett formulär med medicinska frågor kompletterade med en fråga om motivation ut före intryckningen på andra ställen har man en förberedande dag eller helg där de blivande soldaterna inbjuds in till regementet där Pliktverkets psykolog, inskrivningsförrättare och läkare också finns till hands för att eventuellt ändra på inskrivningsbeslutet.

I Försvarsmarets undersökning 2004 uppgav 63 % av soldaterna att de utsatts för kränkningar av befäl varav 12 % vid upprepade tillfällen. Den siffran skulle förmodligen ha varit avsevärt lägre om befälen fått handledning och stöd i sin yrkesroll. Det kan inte vara lätt att som nyutexaminerad fänrik få till uppgift att leda 30 mer eller mindre motiverade soldater som bara är några år yngre än man själv i en situation där både soldater och befäl är osäkra i en ny situation som karaktäriseras av tidspress, resursbrist och ekonomiska åtstramningar. I Degler (2005) finns en kommentar från kvinnlig soldat som säger att försvaret är bra på att förstå fysiska skador men de psykiska kan de inte hantera.

I Värnpliktnytt (3/4, 2005) beskriver värnpliktiga från S 1 hur ensamma de känner sig på fritiden och att Enköpings kommun inte erbjuder några fritidsaktiviteter för dem. Ett ökat samarbete med kommunens fritidsförvaltning samt att på ett systematiskt sätt ta tillvara på soldaternas tidigare erfarenheter från att leda och organisera fritidsaktiviteter skulle kunna öka både utbud och engagemang på fritiden och minska känslan av ensamhet. Fritidssysselsättning är en viktig trivselfaktor som skulle behöva tas på större allvar.

I diskussionen framförs stundtals att några förband behåller hela 95 % av de inryckta – jämfört med ÖBs krav på minst 93 % som många förband har svårt att lev upp till. Förklaringen skulle kunna sökas i olika definitioner av begreppet inryckt. Har soldaten ryckt in vid inpasseringen genom vakten, när utrustningen

kvitterats ut eller om den är kvar efter första natten? Räknas de som Pliktverket tar bort vid inryckningsstöd som avgångar från förbandet eller inte?

Det är oklart varför ÖB lade ribban på 93 %. Försvarsmakten har haft svårt att leva upp till det kravet. 90 % vore en rimligare gräns.

Lundström et.al. (2005) skriver att avgångarna 2004 kostade Försvarsmakten drygt sex miljoner kronor. Grundat på beräkningen att en soldat kostar 400 – 500 kronor per dag, att de som avgår i genomsnitt ligger inne 14 dagar och att drygt 1600 avgick. Med dessa siffror pläderar författarna för att Pliktverkets arbete skulle sträckas ut till att gälla under hela GU. De menar att 6 % av dessa soldater skulle kunnat tagits bort straxt före inryckningen via en så kallad kvalitetssäkringsmönstring med hjälp av frågeformulär eller inställelse på förbandet. Koch (2005) visar till exempel i en studie från utbildningsåret 2003 på att på K 3 uppvisade 37 % av avgångarna bland fallskärmsjägarna skador som antingen noterats eller inte nämnts vid mönstringen. Soldaterna biter ihop och kämpar på eller fokuserar på skadan. För att minska avgång på grund av tidigare skador anser han att en hälsodeklaration ska skickas in ett par månader före inryckningen och att en ny görs vid inryckningen. Vid inryckningen bör också Pliktverkets psykologer finnas tillgängliga för samtal. Vidare konstaterar Koch att andelen soldater med invandrarbakgrund är överrepresenterade bland avgångarna. Ur gruppen soldater med svensk bakgrund avgick 11 % medan 50 % avgick ur gruppen med invandrarbakgrund. Den sistnämnda gruppen utgjorde 8 % av de inryckande varför varje avgång ger ett större procentuellt utslag.

Hedlund och Rustan (2005) nämner några faktorer som medverkar till att de värnpliktiga fullgör sin tjänst

- Att få kamrater så fort som möjligt
- Att inryckningsveckorna är lugna så att de kan anpassa sig till den nya miljön
- Att informationen gällande befattningsbeskrivningen stämmer med den information som ges vid mönstringen och i välkomstbrevet samt att befattningen inte ändras vid inryckningen.

I Stöd under Grundutbildning skriver Hedlund och Rustan (2005) att Försvarsmakten vill använda sig av Pliktverkets psykologtjänster om de anslagsfinansieras vilket författarna anser vara den mest kostnadseffektiva samarbetsformen. Alla yrkeskategoriers kompetens tas då tillvara, utbildningskvaliteten höjs och avgångarna minskar.

Redan i dagsläget skulle Försvarsmakten tjäna på att anställa förbandspsykologer eftersom denna har tjänat en sin lön redan när en handfull soldater som är riskzonen för att avgå fullföljer sin utbildning och kan krigsplaceras. Det måste anses som en mycket god utdelning.

I diskussionen om att behålla så många soldater som möjligt skulle resonemang framgångsfaktorer kunna vara ett ytterligare ett inslag. Centralfiguren på området framgångsfaktorer – salutogenes - Antonovsky (1987) myntade begreppet KASAM. Det står för en känsla av sammanhang med begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som viktiga hörnstenar. En begriplighet som kommer av att informationen är strukturerad, sammanhängande och tydlig. Hanterbarhet där det finns resurser att möta situationens krav i stället för att bli ett offer för omständigheterna. Meningsfullheten syftar på att det finns en känslomässig innebörd, att det är värt att investera energi och engagemang och att utmaningar är välkomna. Allt detta bidrar till upplevelsen av motståndskraft i olika situationer. Teorin om salutogenes stipulerar sålunda att förebyggande och tidiga insatser är av yttersta vikt. Att lägga tyngdpunkten i det förbandspsykologiska arbetet före och i samband med inryckningen bekräftas därmed.

I Salutogenes – Läran om friskutveckling skriver Nielsen (2005) att 20 – 50 % av befolkningen har problem och symptom av psykisk karaktär. Ända upp till en tredjedel av sökande till primärvården har psykiskt relaterade besvär. För många människor kan det vara svårt att skilja på kropp och själ. Som tidigare nämnts söker soldaten HSE för till exempel ont i ryggen som efter några samtal i stället visar sig handla om besvär av psykisk karaktär. Hälsa utgår från en helhet där psykiska, somatiska och sociala faktorer samspekar. Detta stöder tesen att det förbandspsykologiska arbetet bygga på risk-, stöd- och friskfaktorer där förebyggande arbete och hjälp i ett tidigt skede prioriteras.

I en studie av kvinnor som avgått under GU konstaterar Degler (2005) att det skedde en ökning från 13 % 2003 till 16 % 2004. Rosvall (2005) konstaterar att i armén avgick 32 % av de Kb-uttagna kvinnorna medan motsvarande siffra för männen var 14 % år 2004. Sunding (2005) redogör också för att avgångarna bland kvinnor ökar. 2,9 % fler kvinnor avgick 2004 än 2003. Medan avgångarna bland männen minskade med 2,1 % under samma tidsperiod. 2003 avgick 87 % av kvinnorna av hälsoskäl och 2004 hela 90 %. De

psykiska skälen till avgång var 37 % 2003 och 50 % 2004. De medicinska orsakerna dominerades av skador i samband med marscher med för stor utrustning t.ex. skor och för tung packning. Kvinnor drabbas oftare av skador än män och skadan får ofta konsekvenser för tjänstbarheten. Holmkvist (Totalförsvarsfolket, 2005) skriver att kvinnor anmäler arbetsskador under GU dubbelt så ofta som män. Många kvinnor har även angett att förväntningarna på utbildningen var annorlunda jämfört med hur den var i verkligheten. 4 % anser att det varit en nedlåtande attityd mot tjejer på förbandet. Däremot framkom inga belägg för att det nya försvarsbeslutet med osäkra utsikter till fast anställning eller eventuella kravunderskridanden i samband med mönstringen skulle vara avgångsorsak bland kvinnor. För kvinnornas del förklaras de ökande avgångarna med bristande motivation och kravunderskridande på muskelkraft vid inskrivningen. Två tredjedelar av kvinnorna tyckte att de hade kunnat stanna kvar om de hade fått rätt stöd under utbildningen. En förklaring till detta är att kvinnorna i genomsnitt har 30 % lägre kroppsstyrka men ändå jobbar på samma sätt som männen vilket ökar sannolikheten för belastningsskador. Dessutom är de motiverade och känner kanske därför inte efter i tid när de blir trötta i kroppen.

En fjärdedel av dem som avgår har fått diagnosen depression. En förklaring till detta kan vara Beck-Friis (2005) tes om depression som förlorad självaktning vilket resulterar i "en uppgivenhet för sina möjligheter att åstadkomma någon förändring". Han skriver vidare att självaktningens inre kärna är självkänslan - en känsla av ett eget värde i förhållande till omgivningen och till andra. Den uppstår i ett gensvar från omgivningen och när det gensvaret uteblir eller förvrängs kan självkänslan gå förlorad. Respekten för personens värdighet samt upplevelsen av att vara sedd, bekräftad och hållbar är avgörande faktorer i bemötandet av den deprimerade som annars lätt upplever nya kränkningar vilka försvårar brytandet av det depressiva mönstret. Den ovan beskrivna uppgivenheten är något psykologerna ofta möter hos värnpliktiga som kommer för Puff-utredning under den första månaden efter inryckningen.

I Stöd under Grundutbildning skriver Hedlund och Rustan (2005) att Försvarsmakten vill använda sig av Pliktverkets psykologtjänster om de anslagsfinansieras som en del i verksamheten vilket författarna anser vara den mest kostnadseffektiva samarbetsformen. Alla yrkeskategoriers kompetens tas då tillvara, utbildningskvaliteten höjs och avgångarna minskar.

Det har gjorts flera undersökningar om ungdomars inställning till militärtjänst. I Lumpenprojektet 2004 uppgav 37 % (53 % av pojkarna och 47 % av flickorna) att de är positiva till att göra värnplikt medan 33 % helst vill slippa. 2002 svarade 65 % att militärtjänsten var viktig och bara 31 % att de var positiva till att göra den medan 52 % helst ville slippa. Det är alltså en ökning av de som är positiva och en minskning av de som är negativa till att göra militärtjänst.

De som 2004 uppgav att det var negativa till militärtjänsten angav som skäl att det är mycket regler i lumpen, att det känns som om man blir isolerad från resten av världen, att det påminner om dåliga saker man upplevt tidigare, att man inte skulle klara av den eller passa in, att den är onödig eller ett tvång. De 31 % som vid mönstringen uppgav att det var intresserade av en speciell tjänst angav sjukvårdare, något man kan ha nytta av som framtida entreprenör, något med djur, pedagogikutbildning, pilot, robotförare, sambandstekniker, spanare eller tolk. 96 % svarade att de fått Pliktverkets informationspaket om lumpen och 72 % uppgav att de hade läst det.

I Pliktverkets sammanställning av frågor om lumpen som lagts ut på Lunarstorm 2004 svarade 48 % att de ville göra lumpen och 24 % angav specifika utbildningar som bevakningssoldat, jägare, flygvapnet, hundförare, kock, krypskytt, mekaniker, marinen, pilot och sjukvårdare.

Lundström (2005) konstaterar att de ungdomar som är intresserade av lumpen är mer intresserade av idrott och natur än övriga. De är materialistiska och förändringsbenägna. De har en positiv syn på Sverige. 14 % (20 % av männen och 10 % av kvinnorna) anser att de har goda kunskaper om Försvarsmakten. 43 % (58 % av männen och 27 % av kvinnorna) har någon gång besökt www.lumpen.se. 25 % (30 % av männen och 18 % av kvinnorna) kan tänka sig en kortare kontraktsanställning inom FM och 19 % (23 % av männen och 15 % av kvinnorna) kan tänka sig att arbeta inom FM. I undersökningen är det bara 25 % som visar ett intresse för att göra värnplikten. Övriga svarar att det är meningslöst, fysiskt ansträngande, att e är emot våld, att det hellre vill studera eller arbeta och att Sverige inte behöver något försvar. Kvinnorna svarade dessutom att den manliga dominansen och könsdiskriminering var ett skäl till att avstå från att göra militärtjänst. Hälften av dem tror inte att de skulle klara av att göra lumpen. De som var

positivt inställda svarade att man får testa vad man går för, att det är en erfarenhet och en speciell sammanhållning, att det är påfrestande, utvecklande och jobbigt. Drivkrafter för att göra lumpen är att utvecklas som människa, att det är positiv erfarenhet och en merit samt att det är ett äventyr. Hinder som uppges är ”att det är inget för mig” eller att det är jobbigt.

Av ovan refererade undersökningar framgår att drygt en tredjedel av ungdomarna är positiva till militärtjänst. De negativa attityderna handlar mycket om befärade kav och inskränkningar i den personliga friheten vilket kännetecknar dagens ungdom. En komplettering av rapporten med något av den aktuella ungdomsforskningen med fokus på trender och livsstil finns i bilaga 2. Det är en dimension att räkna med som förklaringsfaktor till de värnpliktigas anpassning under GU och det skulle vara mycket intressant att lägga upp en studie utifrån detta perspektiv.

SLUTSATS

Merparten av avgångarna sker under den första månaden och är relaterad till omställningskrisen från civilt till militärt liv med förväntningar som inte infrias, förlust av kamrater, familj och aktiviteter. Brister i motivation och informationsinhämtning späder på det hela.

Grunden för ett framgångsrikt förbandspsykologiskt arbete är en anslagsfinansierad verksamhet som är förankrad hos regementsläkaren och i regementsledningen samt att olika personalkategorier arbetar tillsammans i nätverk runt soldaten. Rent ekonomisk kan poängteras att psykologen har tjänat in sin lön redan när en handfull soldater som skulle ha avgått fullföljer sin utbildning.

Nedan följer förslag till fortsatta förbandspsykologiska åtgärder där regelbundna insatser som startar i ett tidigt skede av GU är mycket viktiga hörnstenar

- Psykologiskt stöd till nyinryckta
- Teambuilding med hjälp av ”Gruppmaterial för Nyinryckta”
- Handledning
- Utbildning i samtalsmetodik
- Utbildning i psykologiska frågor
- Plutonsvis genomgång av GU-korten
- Regelbundet deltagande av psykologen i anpassningsnämnden

En förutsättning för detta är att Pliktverket regelbundet avsätter och planerar in tid för psykologernas förbandsarbete.

BILAGA 1

Inryckning januari

Genomgång av GU- kort med två kompanier: Kb och bevakning-depå
Inryckningsstöd
Grupphandledning av hälso- och sjukvårdspersonal 1 tillfälle
Stödsamtal
Teambuilding av värnpliktiga

Februari - Juni

Grupphandledning av hälso- och sjukvårdspersonal 3 tillfällen
Handledning av regementsläkaren från och med april 3 tillfällen
Handledning av PV-konsulent
Stödsamtal med soldater
Puff- utredningar

Maj

Deltagande i en arbetsgrupp angående avgångar med rapport till C S 1

Juni

Genomgång GU-kort inför Pb-, Gb- och menig inryckningarna
Utbildning i samtalsmetodik
Inryckningsstöd
Samverkansmöte på RKS

Augusti

Inryckningsstöd
Teambuilding av värnpliktiga

September - December

Anpassningsnämnd ett par gånger i månaden.
Handledning av PV-konsulent
Handledning av regementsläkaren 2 tillfällen
Stödsamtal med soldater
Puff-utredningar

September

Nordiskt Försvarspsykologiskt möte
Grupphandledning av hälso- och sjukvårdspersonal 1 tillfälle

Oktober

Deltagande i befälsutbildningsvecka

December

Utbildning i GU-kort med hälso- och sjukvårdspersonal

BILAGA 2

Ungdomsforskning

I Sverige anses ungdomsforskning så betydelsefullt att statsmakten bidrar till finansieringen av en nordisk ungdomsforskningskoordinator med uppgiften att stimulera, samordna och utveckla forskningsinsatser, information och nätverk i Nordiska Ungdomsrådet, som är en del av Nordiska Ministerrådet.

Nedan följer några nerslag i den aktuella ungdomsforskningen som kan vara intressant för Pliktverket och Försvarsmakten.

Nyhaug (2003) beskriver dagens ungdomar som rotlösa, expressiva, stimulanssökande, sociala och pragmatiska med ett handlingsinriktat engagemang. Vidare är de framtidspositiva, medvetna om att de är bortskämda och har ett individualistiskt synsätt där lust går före plikt och orderlydnad. Frågor som ”Vad är intressant för mig” och ”Vad vill jag” står i fokus.

Ziehe (2003) för ett resonemang om valfrihet där det som sker utanför den egna världen betraktas som onödigt och väljs bort. Nilsson (1998) skriver att fritidsutbudet differentierats, fragmentiserats och specialiserats. Praktiskt taget all tid kan läggas på en enda aktivitet. Det kan vara en effekt av den svårhanterliga komplexitet som råder då allt fler områden specialiserats och blivit tekniskt komplicerade. Från att tidigare ha känt en rädsla för skuld (som beror på yttre upplevelser) över att inte följa normer och regler känner dagens ungdom skam (som beror på upplevda egna, inre tillkortakommanden) över att inte vara accepterad eller räcka till i gruppen. Kollektivets makt och normer förlorar sin betydelse. Livet blir ett individuellt projekt som i själva verket kan visa sig vara svårt att förverkliga.

Personliga fördelar, omväxling och variation, att ha roligt samt att få uppskattning och uppmärksamhet från ett engagerat, entusiastiskt befäl skulle vara den pedagogiska fortsättningen på vad soldaterna är vana vid från skolan (Hedlund och Rustan, 2005).

I ”De kallar oss unga” (2003) redovisas att 90 % av ungdomarna bor tillsammans med sina föräldrar upp till tjugotvåårsåldern. Fritiden är betydelsefull och man vill både ha roligt och lära sig något på sin lediga tid. Sex av tio är aktiva i någon organisation. Intresset för politik ökar samtidigt som viljan att engagera sig minskar. Samhällets institutioner har svårt att förstå och anpassa sig till denna nya situation.

Synen på sexuella avvikelser, invandrare och flyktingar är positivare än hos vuxna. Upp till tjugotvåårsåldern är ungdomarna rätt nöjda med sin hälsa, orkar göra mycket och är nästan alltid på gott humör. Endast 10 % är missnöjda med livet.

Franzon et.al. (2002) skriver att det i det moderna samhället bildas grupper av ungdomar med likartade värderingar och livsstil. Grupperna blir en oas där media särskilt musik är ett viktigt inslag och gemensamma fiender ett annat. Fenomenet kallas tribalisering och kan beskrivas som en modern form av stamsamhället. Pliktverket försöker tillgodose ungdomarnas individuella intressen vid inskrivningen. I slutet av det förra seklet fanns det uppåt 1500 tjänster att bli placerad på. I praktiken har antalet tjänster nu minskat till cirka 300 samtidigt som de mönstrandens krav på vad de vill göra under sin militärtjänst ökar. Samhällsutbudet sedan slutet av 1990-talet kan betecknas som en möjlighetsexplosion med ett överutbud av varor och tjänster. Det leder till konkurrens om ungdomarnas tid och uppmärksamhet. Pojkarna vill inte göra militärtjänst och många tror dessutom att det är frivillig. De vill inte släppa till sin tid till militärtjänst utan föredrar att resa, arbeta eller studera.

Ziehe (2003) beskriver hur samhället går från högkultur med erfarenhetsförmedling, reflektion och disciplin mot populärkultur med specialisering och fragmentisering av såväl kunskap som livssituation. Kännetecknande för ungdomskulturen är ett ökat tempo och en ökad tillgänglighet. Upplevelser och kickar är viktiga. Nästa steg i utvecklingen är enligt Franzon et.al. transformationsamhället där konsumenten sätter mål i termer av förändring. Det innebär att värnplikten skall var utvecklande för den enskilde, den skall ge något personligen annars försöker man att komma undan på olika sätt. Gruppmaal har fått minskad betydelse. Vilket är tydligt i den dagliga mönstringsverksamheten på RKS.

Rationalisering ökar värdet av mänskligt arbete. Elektronikbaserade produkter är billigare än motsvarande tjänster. Försvaret är beroende av tekniskt avancerad utrustning, som de värnpliktiga utbildas i att hantera. Det är viktigt att varje värnpliktig som rycker in fullföljer sin utbildning för att materielen skall kunna

användas. Avgår föraren i en stridsvagn kan det vara svårt att finna en utbildad ersättare vilket kan resultera i att stridsvagnen blir stående och de övriga i besättningen får svårt att fullfölja sin utbildning. Den snabba teknikutvecklingen medför att kunskap föråldras och att kraven på ständig inlärninng ökar. De värnpliktiga ställer krav på att utbildningen skall vara professionell och meriterande i det civila livet. De vill dessutom att utbildningsanordnaren skall ha en klar vision, tydliga värderingar och ta sitt samhällsansvar.

I ”Arenor för Alla” har Larsson (2005) undersökt 16- och 22 åringars kultur- och fritidsvanor för att öka förståelsen av ungdomar. I denna rapport redovisas endast resultatet för 16-åringarnas då majoriteten pliktiga inte fyllt 22 år vid inryckningen.

Undersökningen omfattar idrott, kropp och hälsa, kulturvanor och informationsteknologi bland cirka 1200 16-åringar. Larsson inleder med att ungdomsåren är viktiga för skapandet av identiteten och utvecklandet av personligheten. Puberteten börjar idag i genomsnitt tre år tidigare jämfört med för hundra år sedan. Traditioner, regler och vanor som byggts upp under generationer minskar i betydelse och handlingsfriheten för hur man vill leva ökar. Samtidigt blir samhället alltmer svåröverskådligt, motsägelsefullt och svårtolkat för individen. Man är ung och expressiv, känner sig fri från ansvar, ser möjligheter och söker upplevelser. Livet är fullt av löften och erbjudanden. Det är här och nu som gäller. Framtiden bekymrar man sig inte särskilt mycket för.

Sökandet och förändringarna gör att synen på mönstringsvärdena som en färskvara med bäst-före datum inte nog kan betonas.

Liksom i övriga delar av samhället minskar institutioners, organisationers och föreningars betydelse till förmån för aktiviteter som ungdomarna själva organiserar och styr. Att vara sig själv, stå för sina åsikter, hävda sig för att ses som en individ är viktigt.

80 % av 16-åringarna värderar fritiden högt och de anser sig samtidigt ha ganska gott om den. 61 % av pojkarna och 48 % av flickorna hade dagligen minst fyra timmars fritid som används till självförverkligande och att prova nya upplevelser.

Att fritiden ska vara rolig är viktigt för 90 % av ungdomarna. 80 % tycker att man samtidigt ska lära sig nya saker, 66 % att man får möjlighet att uttrycka sin personlighet och 43 % att man ska ha nytta av det man gör på sin fritid.

Före sekelskiftet var 80 % med i en förening (Nilsson, 1998) jämfört med nuvarande 65 %. Av dessa har 20 % något uppdrag i sin förening. Fler pojkar (40 %) än flickor (30 %) är med i en idrottsförening. Det har skett en klar tillbakagång för den organiserade lagidrotten med sina krav på föreningslojalitet och klubbanda, för skolföreningar och för scouterna. I stället ägnar sig 21 % av pojkarna och 32 % av flickorna sig åt idrott utanför en förening. De går till exempel på gym. Hela 73 % idrottar på egen hand. De joggar, simmar, promenerar, rider, åker skidor och skridskor, skateboard och inlines själva eller tillsammans med föräldrar och kamrater. Flickornas fritidsaktiviteter sker oftare i organiserad form än pojkarnas. Allt fler ägnar sig åt individuella idrotter som är knutna till en viss musik- och klädstil t.ex. inlines, brake-dance, snowboard och beach-volley. 22 % av ungdomarna idrottar inte alls.

Bland fritidsintressen är det ett långt hopp från idrott till nästa stora intresse som är att vara med i en filmklubb - där troligen hyra av video och DVD ingår i begreppet filmklubb - där 11 % är medlemmar samt musikklubb och religiösa organisationer med 7 % vardera. Undersökningen visar samtidigt att det gäller att vara vältränad och att ungdomarna i huvudsak är nöjda med sina kroppar. Däremot har intresset för kroppen ökat under de senaste åren.

Två tredjedelar av flickorna och tre fjärdedelar av pojkarna tycker att deras hälsa är bra och att de har relativt god styrka och kondition.

För både pojkar och flickor är umgänget med kamrater det som betyder mest på fritiden. Därefter lyssnar flickorna på musik, festar, är med sin vän eller idrottar medan pojkarna ägnar sig åt datorer, spelar fotboll, lyssnar på musik och tittar på TV. Aktiviteternas status varierar bland ungdomarna. Att festa anser de flesta (25 %) komma överst på listan, därefter kommer att spela fotboll (13 %), sitta på café (11 %) eller att syssla med datorer (11 %) vardera.

Aktiviteter som att arbeta i ett ungdomspolitiskt förbund eller med samhällsfrågor, spela rollspel, spela i ett band, rida, sola i solarium, sjunga i kör, spela teater och meka har starkt gått tillbaka bland de undersökta ungdomarna. Det kan eventuellt förklaras med att föreningsbundna aktiviteter minskar till förmån för friare former. Pojkar besöker fritidsgårdar oftare än flickor, som ägnar sig åt aktiviteter i hemmet i något större utsträckning än pojkar. Där lyssnar de på och spelar musik, dansar, tittar film och

TV, umgås med kamrater. 80 % använder internet minst en gång i veckan. Det sker som ett tidsfördriv på bekostnad av TV-tittande och ger avkoppling och underhållning. Både pojkar och flickor surfar och söker information på internet medan flickorna dessutom skickar e-post och pojkarna spelar spel samt laddar ner musik.

Ungdomarna ser ljus på framtiden. 70 % tror att deras vision om livet och framtiden ska slå in. Att ha mycket pengar centralt. De vill gärna ett akademiskt yrke (45 % av flickorna och 37 % av pojkarna) eller arbeta inom media. 35 % av flickorna och 14 % av pojkarna kunde tänka sig att studera utomlands. Flickorna vill flytta hemifrån och åka jorden runt i högre grad än pojkarna. Det som upprör dagens ungdom mest är sociala orättvisor och miljöförstörelsen. Studien avslutas med konstaterandet att militärtjänst inte längre är ett inslag i livet som man räknar med. Endast 25 % räknar med att göra lumpen.

I ”Tid för Engagemang” (2005) konstaterar Larsson att när ungdomar skapar egna projekt är de ofta inte längre än ett år vilket han anser vara för kort för att genomföra en grundläggande förändring. Att arbeta långsiktigt och grundligt är mindre vanligt bland ungdomar. Vidare skriver han att frågan om jämställdhet och mångfald inte har kommit längre i ungdomars organisationer än i samhället i övrigt. Detta trots att ungdomar har mycket att bidra med i form av kunskap och idéer om hur mönster ska synliggöras och brytas.

Sammanfattningsvis kan en ungdom idag beskrivas som en social individualist som söker upplevelser. Att utveckla sin personlighet är viktigt. Den egna viljan och tillfredsställelsen står i centrum. Lust går före plikt. Tidsperspektivet är kort och många gånger kan valen styras av impulser. På fritiden står ofta ett intresse som mycket tid och energi kan läggas på i centrum. Mycket tid tillbringas framför datorn med att chatta, surfa på internet och spela spel. Kamrater är viktiga och umgänget sker oftare än vad man skulle kunna tro i hemmiljö. Fritidsutbudet är stort och fragmentiserat. Det är svårt att få överblick och man väljer gärna att fokusera på en sak. Samhället är lättillgängligt och har ett högt tempo samtidigt som det upplevs som svårtolkat. Intresset för samhällsfrågor och politik går stadigt ner. Kollektivets inflytande och ansvar minskar också. Traditioner och regler upplevs som mindre viktiga än tidigare. Dagens ungdom ser på ljus på framtiden och har ett hopp om att deras drömmar ska slå in.

REFERENSER

- Ahlstrand, I. Avgångar under grundutbildning 2001. Pliktverket. Produktionsavdelningen. 2002.
- Ahlstrand, I. Avgångar under grundutbildning 2002. Pliktverket. Produktionsavdelningen. 2003.
- Ahlstrand, I. Avgångar under grundutbildning 2003. Pliktverket. Produktionsavdelningen. 2004.
- Ahlstrand, I. Avgångar under grundutbildning 2004. Pliktverket. Produktionsavdelningen. 2005.
- Antonovsky, A. Hälsans mysterium. Natur och Kultur. 1987.
- Atterling, S., Cadova, V., Nies, R., Rosmark, B. Värnpliktiga kvinnor i fokus. Pliktverket. RKS. 2001.
- Beck-Friis, J. När Orfeus vände sig om. En bok om depression som förlorad självaktning. Natur och Kultur. 2005.
- Bliding, A. Psykiska insufficiensreaktioner under militär utbildning. Psykiatriska institutionen, Lund. 1975.
- Catenacci, M. Den upplevda effekten av ”Gruppmaterial för nyinryckta” – en kvantitativ studie. Pliktverket. RKS. 2003.
- De kallar oss unga. Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2003. Ungdomsstyrelsen. 2003.
- Dahlqvist, H., Karlsson, E. Samtalsmetodik. Pliktverket. RKS. 2002
- Degler, R., Ahlstrand, I., Lilja, R., Boström, L. Varför ökade andelen tjejer som avbröt sin GU under 2004? Promemoria. Pliktverket. Planeringsstaben. 2005.
- Hedlund, G, Rustan, B. Stöd under grundutbildningen. Pliktverket, RKKD. 2005.
- Holmkvist, L. En av fyra tjejer skadas i lumpen. Totalförsvarsfolket. 2 juni. 2005.
- Koch, M.G. Fakta och funderingar kring avgångsproblematiken under det svenska försvarets utbildning av värnpliktiga speciellt värnpliktiga med invandrarbakgrund. K3. 2005.
- Larsson, J. Tid för engagemang – om ungas möjligheter till egen organisering. Ungdomsstyrelsens skrifter. 2005:3.
- Larsson, B. Arenor för alla. Ungdomsstyrelsens skrifter. 2005:1.
- Lindholm, A. Försvarsmakten. Ungdomars attityder till Försvarsmakten, lumpen och utlandstjänstgöring. Demoskop. 2005.
- Lumpenprojektet. Pliktverkets interna enkät till mänstrande. Pliktverket. 2002.
- Lumpenprojektet. Pliktverkets interna enkät till mänstrande. Pliktverket. 2004.
- Lundström, S., Pettersson, E., Flygh, D., Sundkvist, B., Rustan, B., Hedlund, G. Stöd under GU del II. Pliktverket. RKKD. 2005.
- Nielsen, E. Salutogenes – Läran om friskutveckling. Psykisk Hälsa. 1.2005.
- Nilsson, P. Fritid i skilda världar. En undersökning om om ungdomar och fritid i ett nationellt och kontextuellt perspektiv. Ungdomsstyrelsen. 1998.
- Nyhaug, O P. Ungdomstrender. SISU, Örebro.2003.
- Näslund, G K. Lär känna psykopaten. Natur och Kultur. 2004.
- Ralfe-Stelander, C. Gruppmaterial för nyinryckta. Pliktverket. RKS. 2002.

- Ralfe-Stelander, C. Förbandspsykologi 1972 – 2002. Pliktverkets rapportserie nr 7. 2004.
- Ralfe-Stelander, C. . Avgångar med psykiatrisk diagnos på S 1 utbildningsåret 2003 – 2004. Pliktverket. RKS. 2004
- Ralfe-Stelander, C. Förslag till utvärdering av förbandsarbetet på S 1. Pliktverket. RKS. 2005.
- Rosvall, T. Avgångar armé KB. Värnpliktsnytt. Nr 7. 2005.
- Sandberg, P. Rapport från P 18. Pliktverket, RKS. 2004.
- Sunding, J. Fler tjejer avbryter. Totalförsvarsfolket. 2 juni. 2005.
- Ungdomsstyrelsen. Nordisk ungdomsforskningskoordinator – en utvärdering på uppdrag av Nordiska Ministerrådets ungdomskommitté. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:4.
- Värnpliktsnytt. Nr 3/4. 2005.
- Ziehe, T. Ungdomstiden. SISU, Örebro.2003.
- Ågren, I Tidiga avgångar samt bortfall före inryckningen på ett handräckningskompani. VPV rapport nr 3. 1983.
- Åkerström, K. Uppföljningssystem avseende avgångar av psykosociala skäl. RKN. 2002.+

Hittills publicerade rapporter i Pliktverkets rapportserie:

Rapport nr 1, oktober 2002, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att bli polis, de två första åren – En uppföljning av elevernas i kursomgång 00 A studietid vid Polishögskolan i Solna*

Rapport nr 2, januari 2003, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att bli polis, aspiranttiden – En uppföljning av aspirantutbildningen för eleverna från kursomgång 00 A vid Polishögskolan i Solna*

Rapport nr 3, februari 2003, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att inte bli polis! – En undersökning av orsaker till att elever väljer att lämna polisutbildningen*

Rapport nr 4, juni 2003, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att hitta rätt polis! – En beskrivning i siffror av Pliktverkets medverkan i urvalet av sökanden till polisutbildningen 1997-2001*

Rapport nr 5, juni 2003: *Utvärdering av urval för kriminalvården – En kvalitetssäkring av urvalskriterier*

Rapport nr 6, november 2003, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att vara polis!, den första tiden – En uppföljning av poliserna från kursomgångarna 98 A och B vid Polishögskolan i Solna*

Rapport nr 7, november 2003: *Förbandspsykologi 1972-2002, Litteraturöversikt*

Rapport nr 8, januari 2004, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att bli polis!, det första året i yrket – En uppföljning av elevernas från kursomgång 00 A vid Polishögskolan i Solna första år som poliser*

Rapport nr 9, mars 2004: *Vem klarar tolkskolan? Om urvalsförfarandet i samband med uttagningar till Försvarets tolkskola*

Rapport nr 10, mars 2004, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att hitta rätt polis! Andra delen. – En kompletterande beskrivning i siffror av Pliktverkets medverkan i urvalet av sökanden till polisutbildningen 1997-2003*

Rapport nr 11, juni 2004, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att vara polis! Efter tre, fyra år... – En andra uppföljning av poliserna från kursomgångarna 98 A och B vid Polishögskolan i Solna*

Rapport nr 12, juli 2004, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att hitta framgångs- respektive avgångsfaktorer för polisyrket! – En undersökning av potentiella framgångsfaktorer för polisyrket och en undersökning av orsaker till att elever lämnar polisutbildningen*

Rapport nr 13, oktober 2004: *Fröken Duktig som Fänrik Karsk – En uppföljning av Pliktverkets studie "Värnpliktiga kvinnor i fokus"*

Rapport nr 14, oktober 2004, Pliktverkets polisuppföljningsprojekt: *Att följa upp poliser! – En sammanfattning av Pliktverkets polisuppföljningsprojekt*

Rapport nr 15, juni 2005: *Sådan är bakgrunden – En beskrivning av ett antal bakgrundsfaktorer hos en grupp polisstuderande*

Rapport nr 16, december 2005: *Förbandspsykologi – Ett år med förbandspsykologer på S 1*

Rapporterna finns att hämta på www.pliktverket.se

Pliktverket, Karolinen, 651 80 Karlstad
Telefon 0771-24 40 00. www.pliktverket.se

December 2005